

УДК 378:373.3.091.12.011.3–051]:004(410)(043.5)

**MASTERING THE TERMINOLOGICAL TOOLS OF THE EDUCATIONAL
SPHERE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF METHODOLOGICAL
LITERACY AND LINGUODIDACTIC COMPETENCE OF A FUTURE
ENGLISH TEACHER**

**ОВОЛОДІННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИМ ІНСТРУМЕНТАРІЄМ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МЕТОДИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА
ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Наратко V.I./Гарапко В.І.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor/

Кандидат педагогічних наук, доцент,

ORCID: 0000-0001-7171-8448

Mukachevo State University /Мукачівський державний університет

Mukachevo, Transcarpathian region, Uzhorodska 26, 89600

Мукачево, Закарпатська обл., Ужгородська 26, 89600

Telychko N.V./Теличко Н.В.,

doctor of pedagogical sciences, professor/

доктор педагогічних наук, професор,

ORCID: /0000-0001-6776-8952

Mukachevo State University /Мукачівський державний університет

Mukachevo, Transcarpathian region, Uzhorodska 26, 89600

Мукачево, Закарпатська обл., Ужгородська 26, 89600

Lypchanko-Kovachuk O.V./Липчанко-Ковачик О. В.,

ORCID: 0000-0003-3419-1717

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor/

Кандидат педагогічних наук, доцент,

Mukachevo State University /Мукачівський державний університет

Mukachevo, Transcarpathian region, Uzhorodska 26, 89600

Мукачево, Закарпатська обл., Ужгородська 26, 89600

Наратко M.S./Гарапко М.С.,

2 nd year student at the Faculty of Humanities/

здобувач 2 курсу Гуманітарного факультету

ORCID: 0009-0008-5034-7922

Mukachevo State University /Мукачівський державний університет

Mukachevo, Transcarpathian region, Uzhorodska 26, 89600

Мукачево, Закарпатська обл., Ужгородська 26, 89600

Анотація. У статті проаналізовано значущість оволодіння професійно-термінологічним інструментарієм для майбутнього вчителя англійської мови в контексті сучасних вимог до його методичної грамотності та лінгводидактичної компетентності. Розглянуто ключові поняття, такі як «лінгвометодична компетентність», «професійно-термінологічна компетентність» та «методична грамотність», та їхня роль у системі фахової підготовки. Однією з актуальних проблем є необхідність забезпечення якісної фахової підготовки, яка б формувала в майбутніх педагогів інноваційний тип мислення та здатність до професійної самореалізації. На основі аналізу джерел визначено, що ефективно засвоєння термінології є невід'ємною частиною становлення вчителя як рефлексивного практика,

здатного до навчання впродовж життя та успішної професійної діяльності в умовах Нової української школи та європейської інтеграції освіти. Обґрунтовано необхідність цілеспрямованої термінологічної підготовки, яка є наскрізною й стрижневою у структурі фахового навчання. Комплексна реалізація цих підходів забезпечує методичну грамотність вчителя-рефлексивного практика, готового до викликів Нової української школи (НУШ) та навчання впродовж життя.

Ключові слова: лінгвометодична компетентність, професійно-термінологічна компетентність, методична грамотність, майбутній вчитель англійської мови, фахова підготовка, термінологічний інструментарій, Нова українська школа.

Вступ.

Інтеграція України до світового та європейського освітнього простору висуває нові, підвищені вимоги до підготовки педагогічних кадрів, зокрема вчителів іноземних мов. Сучасне суспільство потребує фахівців, здатних не лише вільно володіти мовою, а й глибоко розуміти теоретичні та методичні засади своєї професії. У цьому контексті оволодіння термінологічним інструментарієм освітньої галузі стає наріжним каменем у формуванні методичної грамотності та лінгводидактичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови.

Актуальність теми зумовлена тим, що трансформаційні процеси в системі освіти набули прагматичної орієнтації, вимагаючи підготовки конкурентоспроможних педагогів, які здатні практично реалізовувати свої знання та вміння. Концепція «Нова українська школа» визначає нову роль учителя – не як транслятора знань, а як коуча, фасилітатора та модератора [4]. Це передбачає не лише володіння мовою, а й глибоке розуміння сучасних освітніх технологій, підходів та методів, що неможливо без чіткого володіння відповідною термінологією. Саме тому проблема формування професійно-термінологічної та лінгвометодичної компетентностей набуває особливої значущості.

Мета статті – визначити роль та значення термінологічного інструментарію в структурі професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови як ключового елемента його методичної грамотності та лінгводидактичної компетентності.

Огляд літератури по темі.

Проблема професійної підготовки вчителів іноземних мов знаходиться в

центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні засади компетентнісного підходу в освіті розкрито у працях Н. Бібік, І. Зимньої, О. Овчарук, О. Пометун та ін..

Особлива увага приділяється формуванню професійної компетентності, яка є інтегральною характеристикою якостей фахівця і відображає рівень знань, умінь та досвіду для успішної діяльності. У структурі професійної компетентності вчителя-філолога виділяють низку ключових складників. Зокрема, лінгвосоціокультурна компетентність розглядається як система вмінь використовувати країнознавчі та фонові знання для повноцінної комунікації. Комунікативно-орієнтоване навчання є основою професійної підготовки, оскільки спрямоване на формування здатності до міжкультурного спілкування [6; 7].

У дослідженнях Т.А. Кокнової вводиться та обґрунтовується поняття «лінгвометодична компетентність» як інтегрована здатність особистості продуктивно здійснювати професійно-педагогічну діяльність на основі сукупності лінгвістичних знань, оперування ними в мовленнєвій діяльності та володіння методикою викладання. Ця компетентність включає мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-професійний та рефлексивно-творчий складники [3].

В.В. Перерва у своєму дослідженні детально аналізує «професійно-термінологічну компетентність», визначаючи її як сутнісно важливий складник професійної компетентності, що виконує когнітивну, комунікативну та рефлексивну функції. Така компетентність забезпечує здатність доцільно послуговуватися фаховою термінологією та грамотно застосовувати її в усному й писемному мовленні [5].

Таким чином, наукові джерела підкреслюють, що успішна професійна діяльність вчителя іноземної мови неможлива без глибокого засвоєння та вільного володіння термінологією, яка є інструментом як для власного професійного зростання, так і для ефективної організації навчального процесу.

Методи дослідження.

Для підготовки статті було використано комплекс теоретичних методів

дослідження. Аналіз та синтез філософської, психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури дозволив з'ясувати ступінь розробленості проблеми та визначити ключові поняття. Метод порівняльного аналізу застосовувався для вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки вчителів іноземних мов. Системний підхід дав змогу розглянути процес формування лінгводидактичної компетентності як цілісну систему взаємопов'язаних компонентів. Метод моделювання був використаний для розробки моделі методики формування професійно-термінологічної компетентності. Класифікація та систематизація теоретичних даних дозволили структурувати інформацію та зробити узагальнюючі висновки.

Результати дослідження.

На основі аналізу джерел встановлено, що оволодіння термінологічним інструментарієм є наскрізним і стрижневим процесом у межах професійної підготовки майбутніх учителів, який включає в себе лінгвометодичну та професійно-термінологічну компетентності[3;6]. Лінгвометодична компетентність визначається як інтегрована здатність особистості продуктивно здійснювати професійно-педагогічну діяльність на основі сукупності лінгвістичних знань про систему мови, оперування ними в процесі мовленнєвої діяльності та володіння методикою її викладання у ЗВО [3]. Її структура включає мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-професійний та рефлексивно-творчий компоненти. Професійно-термінологічна компетентність є складною професійно-особистісною якістю, що ґрунтується на здатності влучно й доцільно послуговуватися термінами в ході усного чи писемного мовлення, мотивуючи себе відповідністю до обраного фаху та високими результатами в професійній діяльності [6]. Її зміст реалізується через інтелектуально-рефлексивний, предметно-пізнавальний та комунікативно-діяльнісний компоненти.

Процес інтеграції лінгвометодичної та професійно-термінологічної компетентностей слід реалізовувати у всіх видах фахової підготовки: предметній, методичній, методологічній та практичній [3; 5]. Адже, термінологічна підготовка є основою для формування професійного мовлення

майбутнього вчителя. Знання термінології стосовно предметної підготовки дозволяє: глибше розуміти професійні явища та поняття, що є запорукою ефективного планування та проведення уроків; залучатися до міждисциплінарної взаємодії, оскільки терміносистеми суміжних наук (педагогіки, психології, лінгвістики) тісно пов'язані; здійснювати професійну комунікацію з колегами, брати участь у наукових конференціях, семінарах, вебінарах, що сприяє неперервному професійному розвитку.

На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури розглянувши зв'язок термінологічної грамотності з методичною компетентністю, можемо стверджувати, що методична грамотність вчителя безпосередньо залежить від його термінологічної обізнаності. Оперування поняттями «комунікативно-діяльнісний підхід», «інтерактивні технології», «проектний метод», «змішане навчання», «гейміфікація» та іншими дозволяє вчителю свідомо обирати та застосовувати ефективні форми та методи роботи, а не діяти інтуїтивно чи за шаблоном.

Відповідно до розроблених рекомендацій Міністерства освіти і науки України стосовно вимог до сучасного вчителя бачимо, що сучасний вчитель-лінгвіст – це рефлексивний практик, здатний аналізувати власну діяльність, навчатися впродовж життя та використовувати можливості для підвищення кваліфікації [1; 2]. Оволодіння термінологією є інструментом для такої рефлексії та самовдосконалення. Він має бути готовим до роботи в умовах Нової української школи, що передбачає особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи [2; 4].

Щодо лінгвометодичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови можемо стверджувати, що її формування передбачає низку важливих компетентностей, де володіння термінологією є наскрізним елементом: теоретико-лінгвістична підготовка, яка забезпечує знання з теорії та історії мови, її комунікативного, соціолінгвістичного та лінгвокраїнознавчого потенціалу [3; 5]. Майбутні вчителі повинні вільно оперувати базовими поняттями та термінологією з теоретичної граматики, фонетики, лексикології та стилістики.

Наступною складовою є лінгвометодична компетентність, яка включає вміння застосовувати лінгвістичні знання у майбутній професійній діяльності. Це вимагає володіння спеціалізованою термінологією, що стосується сучасних методів, підходів, технологій і засобів навчання іноземних мов. Також науково-дослідницька діяльність, яка передбачає вміння визначати науково нерозв'язані питання, аналізувати наукову літературу та класифікувати емпіричний матеріал, що неможливо без знання відповідного понятійного апарату. Студенти вчаться вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень [1; 3].

Не менш важливим аспектом формування методичної грамотності є термінологічна робота здобувача у розрізі фахової підготовки [8]. Термінологічна грамотність є обов'язковим складником професійної підготовки, оскільки вона забезпечує розуміння фахових текстів, ефективну комунікацію та оволодіння мовою спеціальності. Це особливо важливо для майбутніх вчителів англійської мови, адже ця спеціальність вимагає глибокого розуміння та вміння пояснювати складні поняття [5; 8]. Основними напрямками термінологічної роботи здобувача є: оволодіння термінологією; формування активного словника; робота зі словниками та довідниками та аналіз і застосування відповідних термінів. Зокрема, оволодіння термінологією сприяє ефективному засвоєнню не лише загальнонаукової термінології, але й спеціальної, що стосується лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики та методики викладання. Формування активного словника включає в себе переведення термінологічного запасу з пасивного в активний стан, що дозволяє вільно ним оперувати в усному та писемному мовленні. Робота зі словниками та довідниками - це розвиток умінь здобувачів працювати з термінологічними словниками, довідниками та іншими інформаційними ресурсами. Аналіз і застосування необхідних термінів формується завдяки навичкам аналізувати терміни, визначати їх значення з контексту, виявляти логічні зв'язки та використовувати їх у власних висловлюваннях.

Для ефективного оволодіння термінологічним інструментарієм вітчизняні

та зарубіжні науковці рекомендують використовувати сучасні методи, технології та інноваційні підходи до формування термінологічної компетентності, такі як: візуалізація інформації, інтерактивні методи, цифрові технології та індивідуалізацію навчання [2; 8]. Зокрема, візуалізація інформації може бути реалізовано за допомогою створення ментальних карт (MindMap), тезаурусних схем, хмар слів, що допомагає структурувати та запам'ятовувати складну термінологію. Інтерактивні методи включають застосування дискусій, ділових ігор, методу проєктів, які моделюють реальні професійні ситуації та вимагають активного використання фахової лексики. Засоби цифрових технологій, як от: використання онлайн-ресурсів, електронних словників, енциклопедій та спеціалізованих платформ слід активно використовувати для самостійного вивчення та закріплення термінології. Індивідуалізація навчання реалізується через розробку індивідуальних освітніх траєкторій для студентів, що враховують їхні освітні цілі та рівень підготовки, зокрема, через роботу з «Лінгвометодичним портфоліо» [3; 7].

Таким чином, оволодіння професійним термінологічним апаратом є фундаментальною основою, яка забезпечує не лише методичну грамотність, але й загальну професійну успішність майбутнього вчителя англійської мови, його здатність до саморозвитку, ефективної комунікації та інноваційної діяльності.

Обговорення та аналіз результатів.

Результати дослідження свідчать, що термінологічна підготовка не повинна розглядатися як ізольований елемент навчання, а має бути інтегрована в усі дисципліни фахового циклу. Часто у практиці вищої школи спостерігається розпорошеність термінологічних знань за різними дисциплінами, що призводить до їх фрагментарного засвоєння.

Проблема полягає в тому, що традиційні підходи до підготовки вчителів часто зосереджені на репродуктивному засвоєнні знань, тоді як компетентнісний підхід вимагає формування здатності застосовувати ці знання на практиці. Оволодіння термінологією не як набором дефініцій, а як інструментом професійної діяльності є ключовим для подолання цього розриву[5;7].

Наприклад, знання терміну «інтерактивне навчання» має супроводжуватися вмінням організувати таку взаємодію на уроці, а розуміння поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» – вмінням добирати відповідний матеріал та завдання для її формування.

Важливим у даному розрізі є також аспект професійної комунікації[1]. Майбутній вчитель має бути готовим не лише до спілкування з учнями, а й до взаємодії з колегами, батьками, участі у професійних спільнотах. У цьому контексті точне й доречне використання фахової термінології є показником його професіоналізму та культури мовлення.

Крім того, в умовах швидкого розвитку освітніх технологій та методик, термінологічний апарат постійно оновлюється. Це вимагає від вчителя готовності до навчання впродовж життя та постійного самовдосконалення. Таким чином, формування здатності самостійно опрацювати нову термінологію, критично її осмислювати та інтегрувати у власну практику є невід'ємною частиною лінгводидактичної компетентності.

Висновки.

Оволодіння термінологічним інструментарієм освітньої галузі є фундаментальною складовою методичної грамотності та лінгводидактичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови. Це не просто засвоєння визначень, а формування здатності мислити професійними категоріями, аналізувати освітній процес та свідомо проектувати власну педагогічну діяльність. Зокрема: професійно-термінологічна та лінгвометодична компетентності є інтегральними характеристиками сучасного вчителя, що забезпечують його готовність до ефективної роботи в умовах компетентнісного підходу та Нової української школи. Термінологічна підготовка повинна мати системний та наскрізний характер, пронизуючи всі дисципліни фахового циклу та забезпечуючи міжпредметні зв'язки. Володіння термінологією є інструментом для рефлексії, саморозвитку та навчання впродовж життя, що є ключовими якостями сучасного педагога. Ефективність формування термінологічної компетентності залежить від використання активних та інтерактивних методів

навчання, що моделюють реальні професійні ситуації та сприяють переходу від знань до діяльнісних умінь.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці конкретних методик та технологій інтеграції термінологічної роботи в процес фахової підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, а також у вивченні впливу цифрових технологій на цей процес.

Література:

1. Горошкіна О. М. Особливості добору методів і прийомів навчання української мови на засадах компетентнісного підходу // Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті: зб. тез наук. доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне, 2023. Ч. 3. С. 11–13.

2. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році мовно-літературна галузь Іноземна мова (англійська). Mon.gov.ua. 01.08.2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2023/09/12/IMR-2023-2024-Inozemi.movu.12.09.2023.pdf> (дата звернення: 30.09.2025).

3. Кокнова Т. А. Теорія і практика формування лінгвометодичної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов у процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2021. 610 с.

4. Концепція «Нова українська школа». Mon.gov.ua. 06.05.2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.09.2025).

5. Перерва В. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх вчителів біології в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Дніпро, 2021. 361 с.

6. Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української

школи : колективна монографія / О. К. Мілютіна, Н. М. Лавриченко, І. М. Заремська та ін. ; за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Суми : ВВП «Мрія», 2018. 280 с.

7. Dörnyei Z. The psychology of the language learner. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. Inc., 2005. 270 p.

8. Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana The phenomenon of synonymy in ICT terms in english-language pedagogical terminology / Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених / гол. ред. Пантюк М.П. – Дрогобич : ВД «Гельветика», 2025. – Вип.83, Т.1. – С. 213-219. – ISSN 2308- 4855(Print) ISSN 2308-4863(Online)[Копія],[Фахове видання],[Index Copernicus]. – DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-32>.

References:

1. Horoshkina O. M. Peculiarities of the selection of methods and techniques for teaching the Ukrainian language on the basis of the competency-based approach // Innovative research and prospects for the development of science and technology in the 21st century: collection of theses of scientific papers of participants of the International Scientific and Practical Conference on the 30th anniversary of the Academician Stepan Demyanchuk International University of Economics and Humanities. Rivne, 2023. Part 3. P. 11–13.

2. INSTRUCTIONAL AND METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS for teaching subjects in secondary education institutions in the 2023/2024 academic year, language and literature branch Foreign language (English). Mon.gov.ua. 01.08.2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2023/09/12/IMR-2023-2024-Inozemni.movy.12.09.2023.pdf> (access date: 30.09.2025).

3. Koknova T. A. Theory and practice of forming linguistic and methodological competence of future teachers of foreign languages in the process of professional training: dissertation ... doctor of pedagogical sciences: 13.00.04. Starobilsk, 2021. 610 p.

4. Concept "New Ukrainian School". Mon.gov.ua. 06.05.2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (access date: 09/18/2025).

5. Pererva V. V. Formation of professional and terminological competence of future biology teachers in the process of professional training: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.04. Dnipro, 2021. 361 p.

6. Training of a foreign language teacher (English) for the New Ukrainian School: collective monograph / O. K. Milyutina, N. M. Lavrychenko, I. M. Zaremska et al.; ed. by N. M. Lavrychenko. Sumy: VVP "Mriya", 2018. 280 p.

7. Dörnyei Z. The psychology of the language learner. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. Inc., 2005. 270 p.

8. Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana The phenomenon of synonymy in ICT terms in English-language pedagogical terminology / Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana // Current issues of the humanities: an interuniversity collection of scientific works of young scientists / editor-in-chief Pantyuk M.P. – Drohobych: Helvetica Publishing House, 2025. – Issue 83, Vol. 1. – P. 213-219. – ISSN 2308- 4855(Print) ISSN 2308- 4863(Online)[Copy],

[Specialized Edition],[Index Copernicus]. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-32>.

Abstract. *The article examines the theoretical and practical issues of training English foreign language teachers, taking into account current trends in educational reform in Ukraine and global challenges. A key concern is ensuring high-quality professional training that fosters an innovative mindset and capacity for professional self-realization in future educators. This problem is addressed by focusing on the systematic formation of linguistic-methodological competence (LMC) and professional-terminological competence (PTC), as these are integral characteristics of the modern specialized teacher. LMC is defined as the integrated ability of an individual to productively engage in professional pedagogical activities, based on linguistic knowledge, its practical application in speech, and mastery of teaching methodology in higher education institutions (HEIs). PTC is a complex professional-personal quality ensuring the ability to use specialized terminology accurately and appropriately, fulfilling cognitive, communicative, and reflective functions. It is substantiated that achieving a high level of these competencies requires the integration of terminological work into all cycles of vocational training, utilizing innovative and interactive teaching methods, such as information visualization and digital technologies. The complex realization of these approaches cultivates the methodical literacy of the teacher as a reflective practitioner, prepared for the demands of the New Ukrainian School (NUS) and lifelong learning.*

Key words: *linguistic-methodological competence, professional-terminological competence, methodical literacy, New Ukrainian School, English language, vocational training.*

Стаття відправлена: 06.10.2025